

Prótagorás

Fragmenta DK 80 B

ΠΡΩΤΑΓΟΡΟΥ ΑΛΗΘΕΙΑ ἢ ΚΑΤΑΒΑΛΛΟΝΤΕΣ

B 1 /1 = Sextos Empirikos, Adversus mathematicos VII, 60

καὶ Πρωταγόραν δὲ τὸν Ἀβδηρίτην ἐγκατέλεξάν τινες τῶι χορῶι τῶν ἀναιρούντων τὸ κριτήριον φιλοσόφων, ἐπεὶ φησι πάσας τὰς φαντασίας καὶ τὰς δόξας ἀληθεῖς ὑπάρχειν καὶ τῶν πρὸς τι εἶναι τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ πᾶν τὸ φανέν ἢ δόξαν τινὶ εὐθέως πρὸς ἐκεῖνον ὑπάρχειν. ἐναρχόμενος γοῦν τῶν Καταβαλλόντων ἀνεφώνησε·

πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ἄνθρωπος, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν.

B 1 /2 = Platón, Theaetetus 151e-152a

Κινδυνεύεις μέντοι λόγον οὐ φαῦλον εἰρηκέναι περὶ ἐπιστήμης, ἀλλ' ὄν ἔλεγε καὶ Πρωταγόρας. τρόπον δέ τινα ἄλλον εἶρηκε τὰ αὐτὰ ταῦτα. φησὶ γάρ που πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπον εἶναι, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστι, τῶν δὲ μὴ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν. ἀνέγνωκας γάρ που;

Ἄνέγνωκα καὶ πολλάκις.

Οὐκοῦν οὕτως πως λέγει, ὡς οἷα μὲν ἕκαστα ἐμοὶ φαίνεται, τοιαῦτα μὲν ἔστιν ἐμοί, οἷα δὲ σοί, τοιαῦτα δὲ αὖ σοί· ἄνθρωπος δὲ σύ τε καὶ γώ;

... ἄρ' οὐκ ἐνίστε πνέοντος ἀνέμου τοῦ αὐτοῦ ὁ μὲν ἡμῶν ῥιγῶι, ὁ δ' οὐ; καὶ ὁ μὲν ἡρέμα, ὁ δὲ σφόδρα;

Καὶ μάλα.

Πότερον οὖν τότε αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ πνεῦμα ψυχρὸν ἢ οὐ ψυχρὸν φήσομεν, ἢ πεισόμεθα τῶι Πρωταγόρῃ ὅτι τῶι μὲν ῥιγῶντι ψυχρὸν, τῶι δὲ μὴ οὐ;

Ἔοικεν.

Οὐκοῦν καὶ φαίνεται οὕτως ἐκατέρωι;

Ναί.

Τὸ δέ γε φαίνεται αἰσθάνεται ἔστιν;

Ἔστιν γάρ.

Φαντασία ἄρα καὶ αἴσθησις ταῦτὸν ἐν τε θερμοῖς καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις. οἷά γ' ἄρ' αἰσθάνεται ἕκαστος, τοιαῦτα ἐκάστωι καὶ κινδυνεύει εἶναι.

B 1 /3 = Platón, Theaetetus 161c

(Σωκράτης·) Τὰ μὲν ἄλλα μοι πάνυ ἡδέως εἶρηκεν, ὡς τὸ δοκοῦν ἐκάστωι τοῦτο καὶ ἔστιν· τὴν δ' ἀρχὴν τοῦ λόγου τεθαύμακα, ὅτι οὐκ εἶπεν ἀρχόμενος τῆς

Ἀληθείας ὅτι πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ὅς ἢ κυνοκέφαλος ἢ τι ἄλλο ἀτοπώτερον τῶν ἐχόντων αἴσθησιν, ἵνα μεγαλοπρεπῶς καὶ πάνυ καταφρονητικῶς ἤρξατο ἡμῖν λέγειν, ἐνδεικνύμενος ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίαι, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὧν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου, μὴ ὅτι ἄλλου τοῦ ἀνθρώπων.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΤΟΣ

B 2 = Porfyrios, ἀπὸ τοῦ α τῆς Φιλολόγου ἀκροάσεως = Eusebios, Praeparatio Evangelica X, 3, 25

σπάνια δὲ τὰ τῶν πρὸ τοῦ Πλάτωνος γεγονότων βιβλία· ἐπεὶ ἴσως πλείους ἂν τις ἐφώρασε τοῦ φιλοσόφου <κλοπᾶς>· ἐγὼ δ' οὖν ἦι κατὰ τύχην περιπέπτωκα Πρωταγόρου τὸν Περί τοῦ ὄντος ἀναγινώσκων λόγον πρὸς τοὺς ἐν τῷ ὄν εισάγοντας τοιαύταις αὐτὸν εὐρίσκω χρώμενον ἀπαντήσεσιν· ἐσπούδασα γὰρ αὐταῖς λέξεσι τὰ ῥηθέντα μνημονεύειν. Euseb. fügt ζυ καὶ ταῦτ' εἰπὼν διὰ πλειόνων τίθησι τὰς ἀποδείξεις.

ΜΕΓΑΣ ΛΟΓΟΣ

B 3 = Anecd. Par. I, 171, 31 de Hippomacho B 3 (ed. Bohler Sophistae Protrep. fr. Lips. 1903; Πρωταγορας 46, 5)

ὅτι ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Μεγάλῳ λόγῳ ὁ Πρωταγόρας εἶπε·
φύσεως καὶ ἀσκήσεως διδασκαλία δεῖται
καὶ

ἀπὸ νεότητος δὲ ἀρξαμένους δεῖ μανθάνειν.
οὐκ ἂν δὲ ἔλεγε τοῦτο, εἰ αὐτὸς ὀψιμαθῆς ἦν, ὡς ἐνόμιζε καὶ ἔλεγεν Ἐπίκουρος περὶ Πρωταγόρου (fr. 173 Us. 68 A 9).

ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ

B 4

περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναί, οὐθ' ὡς εἰσὶν οὐθ' ὡς οὐκ εἰσὶν οὐθ' ὅποιοί τινες ιδέαν· πολλὰ γὰρ τὰ κωλύοντα εἰδέναί ἢ τ' ἀδηλότης καὶ βραχυὲς ὧν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου.

B 4/1 = Eusebios, Praeparatio Evangelica XIV, 3, 7

ὁ μὲν γὰρ Δημοκρίτου γεγονῶς ἐταῖρος ὁ Πρωταγορας ἄθεον ἐκτήσατο δόξαν· λέγεται γοῦν τοιαῖδε κεχρηῆσθαι εἰσβολῇ ἐν τῷ Περί θεῶν συγγράμματι·
περὶ μὲν θεῶν οὐκ οἶδα οὐθ' ὡς εἰσὶν οὐθ' ὡς οὐκ εἰσὶν οὐθ' ὅποιοί τινες ιδέαν.

B 4 /2 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 51 (cfr. A 1)

περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι, οὐθ' ὥς εἰσὶν οὐθ' ὥς οὐκ εἰσὶν. πολλὰ γὰρ τὰ κωλύοντα εἰδέναι ἢ τ' ἀδηλότης καὶ βραχὺς ὢν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου.

ANTILOGIΩN AB

B 5 /1 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum III, 37

Εὐφορίων (fr. 152 Scheidweiler) δὲ καὶ Παναίτιος (fr. 50 Fowler) εἰρήκασι πολλάκις ἐστραμμένην εὐρήσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς Πολιτείας, ἣν Πολιτείαν Ἀριστόξενός (fr. 33; FHG II, 282) φησι πᾶσαν σχεδὸν ἐν τοῖς Πρωταγόρου γεγράφθαι Ἀντιλογικοῖς.

B 5 /2 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum III, 57

Πολιτείας ... ἦν καὶ εὐρίσκεσθαι σχεδὸν ὅλην παρὰ Πρωταγόροι ἐν τοῖς Ἀντιλογικοῖς φησι Φαβωρίνος ἐν Παντοδαπῆς ἱστορίας δευτέρῳ (fr. 21; FHG III, 580).

TEXNH EPISTIKΩN

B 6 /1 = Cicero, Brut. 12, 46

scriptasque fuisse et paratas a Protagora rerum inlustrium disputationes, quae nunc communes appellantur loci.

B 6 /2 = Quintil. III, 1, 10

Abderites Protagoras, a quo decem milibus denariorum didicisse artem, quam edidit, Euathlus dicitur.

B 6 /3 = Quintil. III, 1, 12 (Prodikos A 10)

horum primi communis locos tractasse dicuntur Protagoras, Gorgias, affectus Prodicus et Hippias et idem Protagoras et Thrasymachus.

B 6a = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 51

πρῶτος ἔφη (Πρωταγόρας) δύο λόγους εἶναι περὶ παντὸς πράγματος ἀντικειμένους ἀλλήλοις.

B 6b = Aristotelés, Rhetorica II, 24; p. 1402a23 (cfr. A 21)

... τὸν ἦπτω ... λόγον κρείττω ποιεῖν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΑΩΗΜΑΤΩΝ

B 7 = Aristotelés, *Metaphysica* II, 2; p.. 997b 32

οὐδὲ τοῦτο ἀληθές, ὡς ἡ γεωδαισία τῶν αἰσθητῶν ἐστὶ μεγεθῶν καὶ φθαρτῶν· ἐφθείρετο γὰρ ἂν φθειρομένων. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῶν αἰσθητῶν ἂν εἶη μεγεθῶν οὐδὲ περὶ τὸν οὐρανὸν ἢ ἀστρολογία τόνδε. οὔτε γὰρ αἰ αἰσθηταὶ γραμμαῖ τοιαῦτα εἰσὶν οἷας λέγει ὁ γεωμέτρης· οὐθὲν γὰρ εὐθύ τῶν αἰσθητῶν οὕτως οὐδὲ στρογγύλον· ἄπτεται γὰρ τοῦ κανόνος οὐ κατὰ στιγμὴν ὁ κύκλος, ἀλλ' ὥσπερ Πρωταγόρας ἔλεγεν ἐλέγχων τοὺς γεωμέτρους, οὔτε ...

ΠΕΡΙ ΠΑΛΗΣ

B 8 /1 = Platón, *Sophista* 232d-e

τά γε μὴν περὶ πασῶν τε καὶ κατὰ μίαν ἐκάστην τέχνην, ἃ δεῖ πρὸς ἕκαστον αὐτὸν τὸν δημιουργὸν ἀντειπεῖν, δεδημοσιωμένα που καταβέβληται γεγραμμένα τῷ βουλομένῳ μαθεῖν.

Τὰ Πρωταγόρειά μοι φαίνει περὶ τε πάλης καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν εἰρηκέναι ...

B 8 /2 = Platón, *Sophista* 233a

Πῶς οὖν ἂν ποτέ τις πρὸς γε τὸν ἐπιστάμενον αὐτὸς ἀνεπιστήμων ὦν δύναιτ' ἂν ὑγιές τι λέγων ἀντειπεῖν;

Οὐδαμῶς.

ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΡΧΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΩΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΥΚ ΟΡΘΩΣ ΤΟΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ ΠΡΑΣΣΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΟΣ

ΔΙΚΗ ΥΠΕΡ ΜΙΣΘΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΙΔΟΥ

B 9 = Pseudo-Plútarchos, *Cons. ad Apoll.* 33; p. 118e

Περικλέα δὲ τὸν Ὀλύμπιον προσαγορευθέντα διὰ τὴν περὶ τὸν λόγον καὶ τὴν σύνεσιν ὑπερβεβλημένην δύναμιν, πυθόμενον ἀμφοτέρους αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς μετηλλαχέναι τὸν βίον Πάραλόν τε καὶ Ξάνθιππον ὡς φησι Πρωταγόρας εἰπὼν οὕτως·

ἴτων γὰρ υἱέων νεηνιῶν ὄντων καὶ καλῶν, ἐν ὀκτώ δὲ ταῖς πάσῃσιν ἡμέρησιν ἀποθανόντων, νηπενθέως ἀνέτλη· εὐδίας γὰρ εἶχετο, ἐξ ἧς πολλὸν ὤνητο κατὰ πᾶσαν ἡμέρην εἰς εὐποτιμὴν καὶ ἀνωδυνίην καὶ τὴν ἐν τοῖς πολλοῖσι δόξαν· πᾶς

γάρ τις μιν ὄρων τὰ ἑαυτοῦ πένθεα ἐρρωμένως φέροντα, μεγαλόφρονά τε καὶ ἀνδρεῖον ἐδόκει εἶναι καὶ ἑαυτοῦ κρείσσω, κάρτα εἰδῶς τὴν ἑαυτοῦ ἐν τοιοῖσδε πράγμασιν ἀμηχανίην·

τοῦτον γὰρ εὐθύς μετὰ τὴν προσαγγελίαν ἀμφοτέρων τῶν υἱέων οὐδὲν ἦττον ἐστεφανωμένον κατὰ τὸ πατρὶον ἔθος καὶ λευχειμονοῦντα δημηγορεῖν ἔβουλάς τ' ἐξάροντ' ἀγαθὰς (Hom. B 273) πρὸς τε τὸν πόλεμον ἐπιπαρορμῶντα τοὺς Ἀθηναίους.

B 10 = Stobaios, Anthologium III, 29, 80

Πρωταγόρας ἔλεγε μηδὲν εἶναι μήτε τέχνην ἄνευ μελέτης μήτε μελέτην ἄνευ τέχνης.